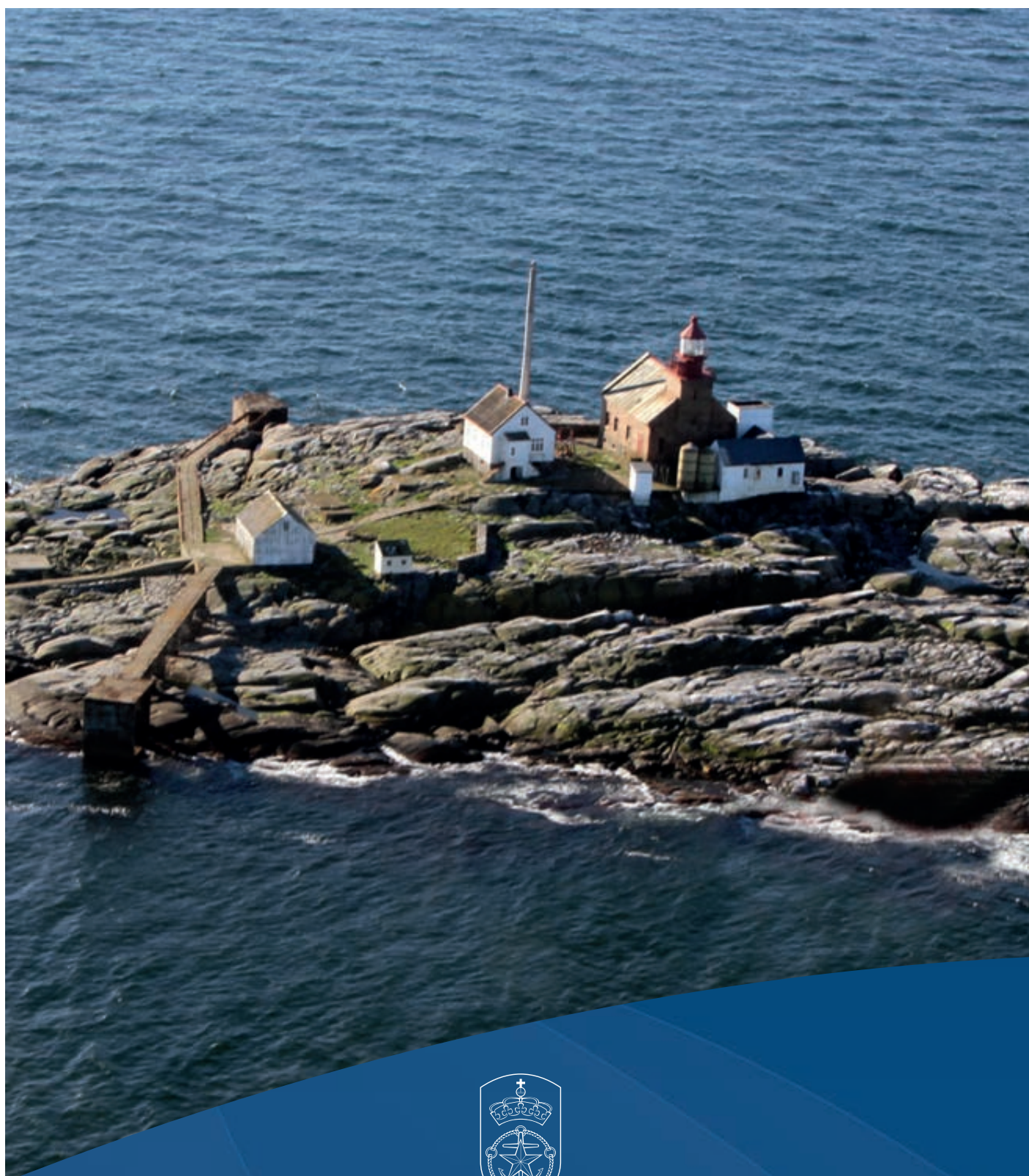

FORVALTNINGSPLAN FOR TORBJØRNSKJÆR FYRSTASJON

HVALER KOMMUNE • ØSTFOLD FYLKE

KYSTVERKET

INNHold

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner.....	3
Innledning	3
Fredningsprosessen.....	3
Fredning av bygningene.....	3
Fredning av området som helhet.....	3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen	3
Vernemyndighet.....	3
Kravet om forvaltningsplan	3
Hensikten med forvaltningsplanen	3
Ny bruk – på fyrenes premisser.....	4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere	4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen	5
Formidling	5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene.....	5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider.....	6
Krav til håndverkere	6
Veiledere for vedlikehold	6

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold.....	6
Grunnholdninger til vern	6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper:	6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper.....	6
Større vedlikeholdsarbeider og endringer	7
Tilbakeføring	7

SPEIELL DEL

Torbjørnskjær fyrstasjon	8
Kart og situasjonskart.....	9
Kart over det fredete området.....	10
Faktaopplysninger om Torbjørnskjær fyrstasjon.....	11
Kart og info om Ytre Hvaler nasjonalpark.....	13

Bygningspresentasjoner

1. Fyrbolig med fyrlykt	14
2. Maskinhus og uthus.....	22
3. Bolig (assistent-)	28
4. Tidl. smie / dobbeltdo.....	33
5. Naust	35
6. Kai, landing.....	40
7. Brønn, bro, hage.....	41

Det fredete området	42
----------------------------------	-----------

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.....	43
---	-----------

Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Torbjørnskjær fyrstasjon.....	44
---	-----------

Vedlegg 3: Tilstandsoversikt Torbjørnskjær fyrstasjon.....	55
---	-----------

Vedlegg 4: Tilstandsanalyse av Torbjørnskjær fyrstasjon

1. Fyrbolig med fyrlykt	56
2. Maskinhus og uthus.....	58
3. Bolig (assistent-)	60
4. Tidl. smie / dobbeltdo.....	62
5. Naust	63
Utedo	65

Forsidefoto og andre foto: Kystverket 11.8.2017, hvis ikke noe annet er markert.

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner", som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at "vern gjennom bruk" vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut bygnings-elementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle

materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fireiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvar for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner, og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fireiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng.

Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje... men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større

vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Staten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.

- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens interesser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjettammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjæret fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil

være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdseilen til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidlingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Veiledere for vedlikehold

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i egne veiledere for vedlikehold, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide slike veiledere. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. Veiledere for vedlikehold bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om de naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlede kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål,

byggeskikk og håndverksteknikker.

Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde. Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske "arkivet" er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført "vedlikeholdsarbeid" på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som med-fører avskalling og råteskader, eller utskifting av opprinnelige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvaltningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autenticitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av "tidens tann" er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.

2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført?

Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholdsarbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/istandssettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspunsing av nytt virke og forbedring/endring av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken
- etablering av infrastruktur, rørføringer, ventiler etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

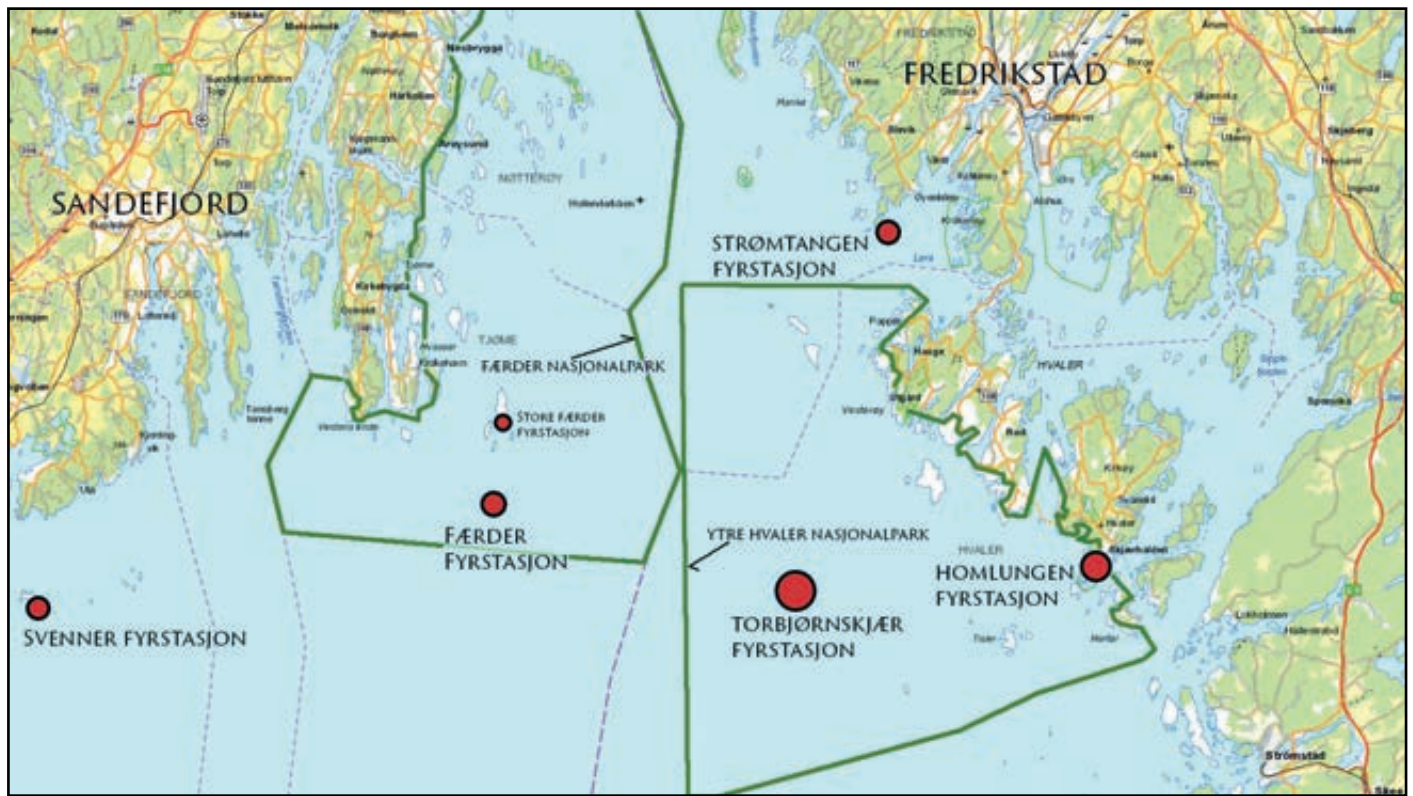
- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.
- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

TORBJØRNSKJÆR

FYRSTASJON

SPEIELL DEL

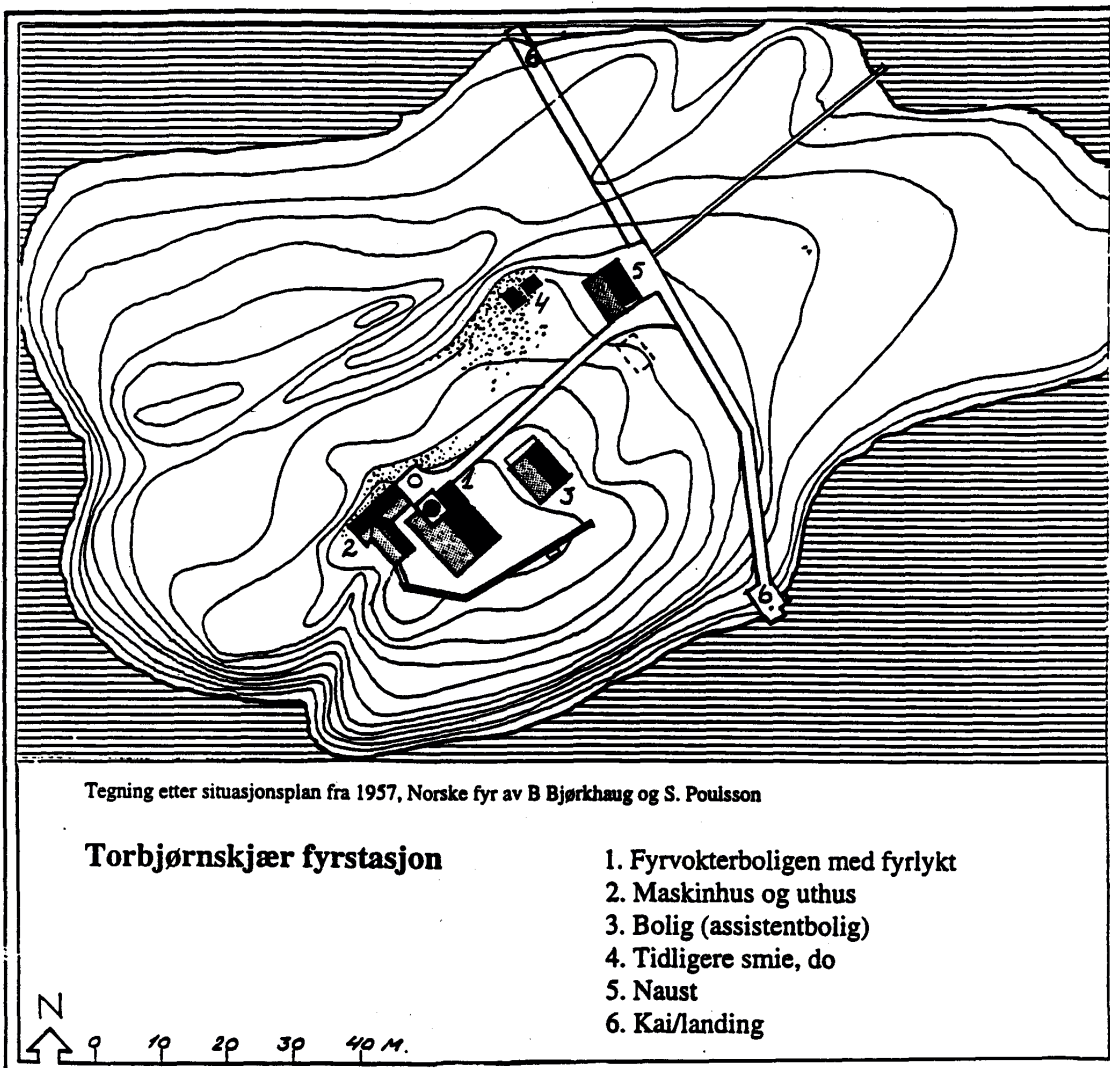

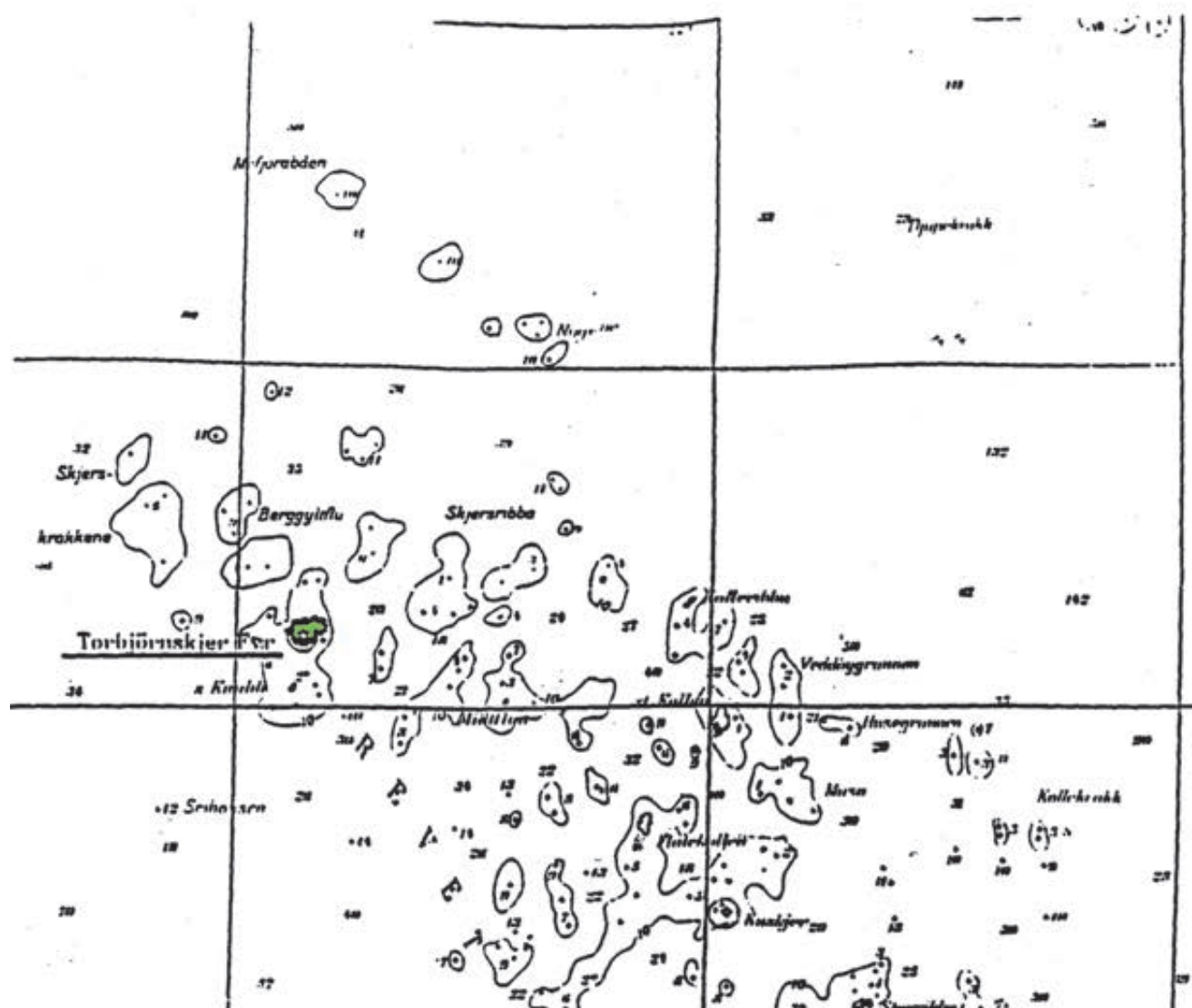
Kart

Situasjonskart

Hentet fra fredningsvedtaket.
Tegning: Sven Poulsson.

Kart over fredningsområdet ved Torbjørnskjær fyrstasjon:

Insulation

TORBJØRNSKJÆR FYRSTASJON
(IKKE MATRIKULERT) (STATENS V/KYSTVERKET)
HVALER KOMMUNE

----- AVGRENSNING AV FREDN. OMR.

23. OKTOBER 1995, RIKSANTIKVAREN

Kart i målestokk 1:50 000

Faktaopplysninger om Torbjørnskjær fyrstasjon

Eiendomsinformasjon					
Opprettet			1872		
Fylke	Østfold		Region	Kystverket Sørøst	
Kommune			0111 Hvaler		
Fyrlistennummer			000200		
Dato for fredningsvedtak			3. februar 1997		
Andre vernebestemmelser			Torbjørnskjær ligger i Ytre Hvaler nasjonalpark. Forskrift om vern av Ytre Hvaler nasjonalpark, Hvaler og Fredrikstad kommuner, Østfold; FOR-2013-03-15-284.		
Eiendom (kommunenr., gårdsnr., bruksnr.)			0111 / 54 / 1 / 0		
Nummer i Askeladden		86052	Grunneier	Staten v/ Kystverket	
Utleie			For tiden ingen utleie.		

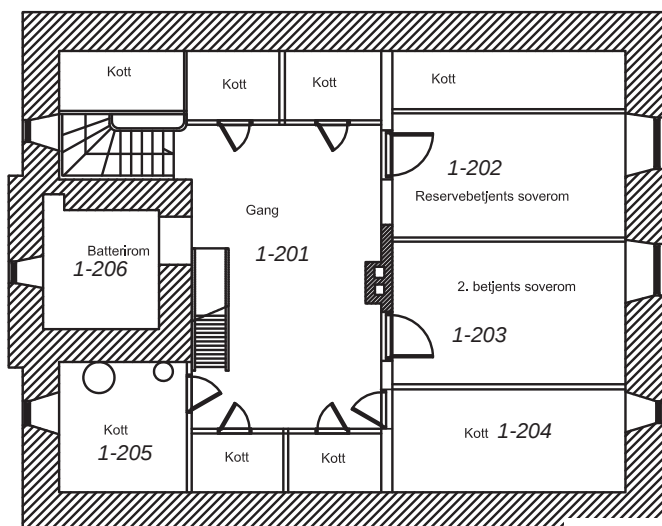
Oversikt over registrerte bygninger og konstruksjoner

Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygnings-type	Bygg-status	GAB-nr.	Nummer i Askeladden	Verneklasse / §	Omfanget av fredningen
1	Fyrvokterbolig med fyrlykt	Intakt	146838685	86052-1	Klasse 1, kulturminneloven § 15	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og fyrlyktens eksteriør og interiør.
2	Maskinhus og uthus	Intakt	146849741	86052-2	Klasse 1, kml § 15	Fredningen gjelder bygningens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.
3	Bolig (assistentbolig)	Intakt	146849768	86052-3	Klasse 1, kml § 15	Som i feltet over
4	Dobbelt do	Delvis intakt	146849776	86052-4	Klasse 1, kml § 15	Som i feltet over
5	Naust	Intakt	146849784	86052-5	Klasse 1, kml § 15	Som i feltet over
4	Tidl. smie	Tuft/rester	146849776	86052-4	Dobbelt do og smie blir nevnt som ett punkt, men smien er det ingenting igjen av.	
	Utedo	Delvis intakt			Klasse 1, kml § 15	Som i feltet over (for naustet)
6	Kai/landing (søndre)	Defekt/skadet			Klasse 1, kml § 15	
7	Bro	Defekt/skadet			Klasse 1, kml § 15	
8	Hage	Rester			Klasse 1, kml § 15	
	Det fredete området				Klasse 1, kml § 19	Fredningsvedtaket etter § 19 omfatter et område avmerket på vedlagt kart datert 23.10.95 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 2. Området omfatter hele holmen hvor stasjonen ligger. Se side 10.

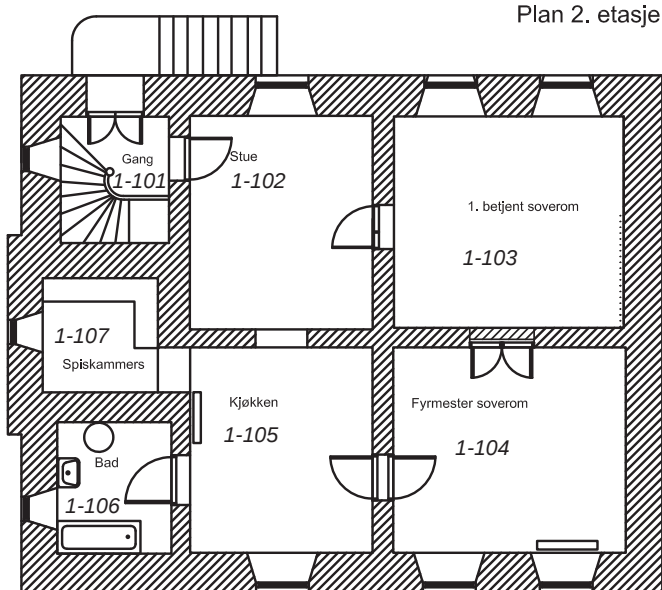
Litt om fyrstasjonens historikk (kilde: Etatismuseet)	Ytterst i innseilingen til Oslofjorden ligger Torbjørniskjær som en samling farlige, og mer eller mindre synlige skjær. De sjøfarende har til alle tider forsøkt å holde seg godt vest for denne faren. I 1803 ble det satt opp et merke på Torbjørniskjær. Det var ei tønne på en ca. 12 alen høy stang (ca. 7,5 m). 35 år senere, i 1838, ble det ført opp et sjømerke, med et lite laftet hus, på skjæret. Merket var 11 meter høyt og huset skulle også kunne tjene som ly for skipbrudne som måtte ta seg i land på plassen. Det første forslaget om bygging av et fyr på de værutsatte skjærene kom i begynnelsen av 1860-tallet. Fyrvesenet hadde liten erfaring med bygging på så værutsatte steder, og man innså at fyrstasjonen måtte mures opp med huggen stein. På Torbjørniskjær var steinkvaliteten dårlig, så byggematerialene måtte bli fraktet fra Hvaler og ut. Steinen ble hugget av folk på Akershus festnings slaveri, som senere også leverte stein til boligen på Svenner fyr. I budsjettet for 1869/71 ble det avsatt penger til kystfyr på Torbjørniskjær. Værforholdene skapte problemer for fyrbyggerne. Prosjektet ble forsinket med 2 år, og bevilgningen vesentlig overskredet. Men den 1. september 1872 kunne fyrlyset for første gang tennes på Torbjørniskjær. Torbjørniskjær var en familiestasjon. Frem til 1877 måtte fyrvokteren selv besørge assistenter. I 1877 ble en reserveassistent ansatt, og i 1895 ble det ført opp en betjentbolig. Fyrstasjonen kunne i lange perioder være avskåret fra omverdenen. Landingsforholdene var vanskelige, og på vintrene kunne både stormer og isforhold føre til at fyrfolket var isolert i lengre perioder. Stormene kunne være dramatiske. I 1884 skrev fyrvokteren i journalen: «Sjøen slo inn et vindu i fyrbygningen. Fant sild på gulvet...». I 1955 ble Torbjørniskjær tørnastasjon og familiene flyttet på land. Fyrstasjonen ble avbemannet i 1990. Siden den gang har fyrets linseapparat blitt demontert og byttet ut med en moderne LED-løsning. Linseapparatet er i dag på Lindesnes fyrmuseum.
Vernestatus	Fyrstasjonen er fredet etter kulturminneloven §15 (bygninger) og §19 (området). Fyrstasjonen ligger i Ytre Hvaler Nasjonalpark. FOR-2013-03-15-284.
Formålet med fredningen av Torbjørniskjær fyrstasjon (fra fredningsvedtaket)	Torbjørniskjær fyrstasjon er i bygningshistorisk og kulturhistorisk sammenheng et verdifullt anlegg, som viser bygging i et marginalt kystlandskap og trekk fra fyrvesenets virksomhet. Hensikten med fredningen av fyrvokterboligen med fyrlykt og de øvrige bygning-ene er å sikre bygningenes arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket med hensyn til terrengtilpasning, volum, overflater, og detaljeringen så som fasadeløsninger med eldre vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes.
Formålet med fredningen av Ytre Hvaler nasjonalpark	Formålet med Ytre Hvaler nasjonalpark er å: bevare et egenartet, stort og relativt urørt naturområde ved kysten i sørøst-Norge, bevare et undersjøisk landskap med variert bunntopografi, bevare økosystemer på land og i sjø med naturlig forekommende arter og bestander, kystlandskap med sjøoverflate og havbunn med korallrev, hard- og bløtbunn. Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.
Fra Riksantikvarens frednings-begrunnelse	Torbjørniskjær fyrstasjon har bygningshistorisk stor grad av autentisitet i og med at alle enkeltelementene er bevart. De enkelte bygningene har gjennomgått bygnings-messige utskiftninger, men plasseringen og formen er i hovedtrekk bevart. Fyrstasjonen fremstår i dag som et konsentrert og velproporsjonert anlegg som ligger i uberørt natur. Ved sin form og beliggenhet ved innseilingen til Oslofjorden er Torbjørniskjær fyrstasjon et identitetsskapende element. Fyrstasjonen har sosialhistorisk verdi som et typisk eksempel på et familiebetjent fyr. Fyrvokterboligen har både håndverksmessig, materialmessig og estetisk verdi ved sitt fremragende steinhuggerarbeid i granitt, utført på «Slaveriet» på Akershus festning. Det er spesielt den bygningshistoriske verdi som et velbevart kystfyr-anlegg med fyrvokterbolig i granitt Riksantikvaren legger vekt på i vurderingen av fyrstasjonens verneverdi.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Torbjørniskjær er et kystfyr på en holme, ytterst i Oslofjorden. Stedet er værhardt og fyret kan i perioder være nærmest utilgjengelig. Fyrstasjonen har ingen havn, og ilandstigning krever rolig vær. Fyret, med sine landinger, har en karakteristisk form som på avstand kan minne om et slagskip. (Nordre landing er ikke fredet.)
Kystverkets føringer for ny bruk og videre utvikling	Fyrstasjonen er dårlig egnet for ny bruk, ikke minst på grunn av at det er vanskelig å komme i land der. Bortsett fra dette momentet, er assistentboligen i en stand som stadig ville kunne tjene som oppholdsted for overnatting. De elendige sanitære forhold, fullstendig mangel på vann og elektrisitet er selvsagt også ting som vanskeliggjør ny bruk.

FYRVOKTERBOLIG MED FYRLYKT

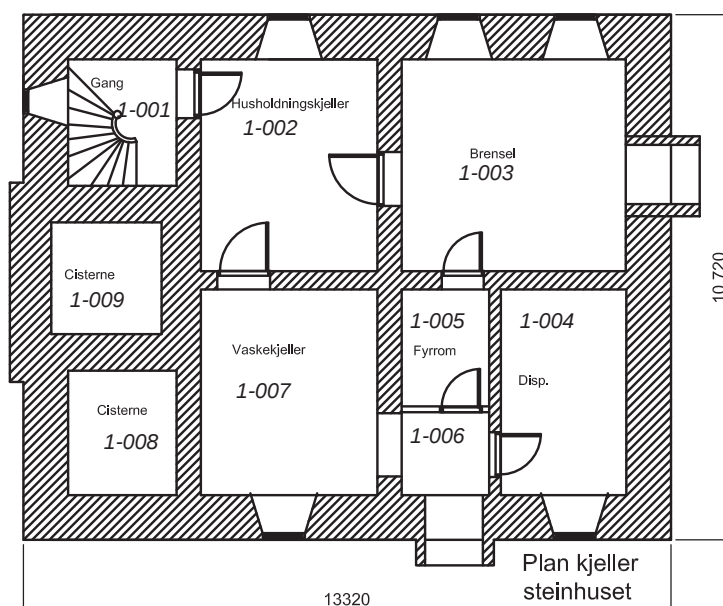
Bygningens navn	Fyrvokterbolig med fyrlykt	
Nummer i Askeladden	86052-1	
GAB nr.	146838685	
Byggnr. i fredn.vedtak	1	
Byggeår	1872	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrvokterbolig med fyrlykt	
Fredningsomfang	Bygningens eksteriør og fyrlyktas eksteriør og interiør	
Navigasjonsinstallasjon	Tidl. 3. ordens linse / Nå: LED 350 + 155	
Bygningsbeskrivelse	Fyrvokterbygningen er bygget i huggen stein. Huset har et firkantet tårn i nord/vestre gavlvegg hvor fyrlykten er plassert. Taket er tekket med firkantskifer.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Naturstein / betong 3. Grunnmur: Naturstein med innvendig teglmur 4. Utvendige trapper og ramper: Naturstein / huggen stein 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Huggen stein 7. Ytterdører: Ramtredør med utvendig slett panelkledning. Malt rød. 8. Vinduer: Isolerglass / H-vindu / Fastkarm med et luftfelt nederst 9. Tak: Saltak med sperrebind 10. Taktekking: Rektangulære skiferstein, store 11. Takrenner og nedløp: Mangler, har vært støpejern. 12. Beslag: Noen beslag ved overgang vegg / takflate 13. Takvinduer og luker: Liten takluke mot nordøst. 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Murte vegger med trekledning / plater 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag 17. Innvendige trapper: Lukkete tretrapper 18. Piper og ildsteder: Ett pipeløp, murt og pusset. 19. Luker og ventilasjon: Flere mindre friskluftsventiler i yttervegger 20. Galleri og balkong: Murt galleri med støpejernsrekkverk	
Endringshistorikk	Bygningen fremstår som autentisk. Vinduer er skiftet fra krysspostvinduer i senempire stil til isolerglassvinduer med en horisontal spross. Huset er preget av store innvendige vann- og fuktskader, og vegger ble rensket for innvendig kledning i 2011. Takrenner og nedløp er rustet vekk.	
Retningslinjer for videre utvikling	Det skal ikke være adgang til selve navigasjonsinstallasjonen for andre enn Kystverkets personell.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Endring av eksisterende eller montering av ny fast innredning / installasjon er søknadspliktig. Dette gjelder også i forbindelse med Kystverkets egen virksomhet.	

Plan 2. etasje

Plan 1. etasje

Over og under: Fyrvokterboligens fasade mot nordvest.

Over: Fasaden mot sydvest

Under: Fasade mot sydøst

Fasade mot nordøst

Under: Naturstein og huggen granitt. Solide materialer.

Under: Labankdør inn til vindfang og gang.

Over: Tidligere brenselrom, 1-003. Utgang til bakkeplan mot sydøst.
Under: Rom 1-004.

Over: Rester av fyringssystemene.
Under: Utgang mot sydvest fra rom 1-006.

Under: Tidligere husholdningskjeller, rom 1-002.

Over: Bilde fra rom 1-102/Stue, kjøkkenet til høyre.
Under: Trapp opp fra gang til 2. etasje

Over: Himling og takbelistning i rom 1-103, 1. betjents soverom.
Under: Tidligere fyrmesters soverom, nå ribbet for innvendig kledning.

Under: Kjøkkenet, rom 1-105.

Over, under og til høyre: Kledning på innsiden av ytre murte vegg fjernet i store deler av huset på grunn av store fuktskader.

Under: Stor gang, rom 1-201 i 2. etasje. Dører inn til kjøtt og soverom og til fyrlykt.

Over: Ganga, bilde mot syd og soverom 1-203 og kjøtt1-204.

Over: Soverom 1-203 og kott 1-204.
Under: Oppgang til fyrlykt i 3. etasje.

Over: 1-202, reservebetjentens tidligere soverom.
Under: Bilde fra loftet over soverommene i 2. etasje.

Over: LED-linse 350 + 155 i fyrlykta.

Til høyre: Øverst: Taket på fyrlykta, med ventilasjon i toppen.

Til høyre: Den gamle linsa - nå på Lindesnes fyrmuseum.

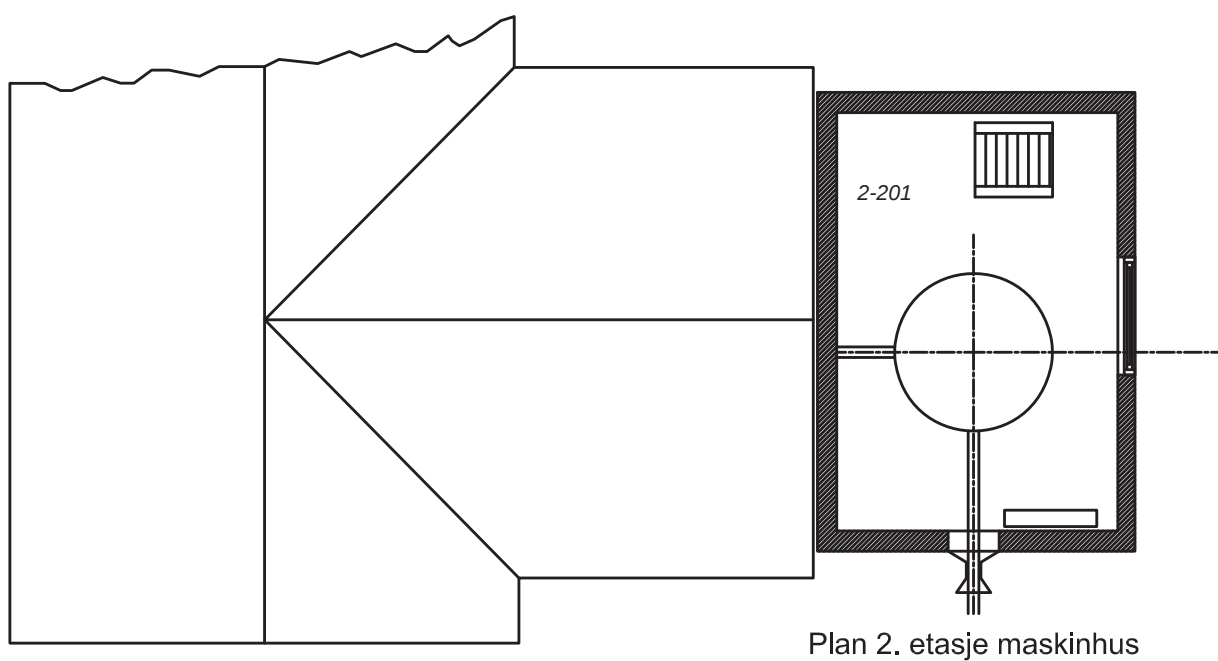
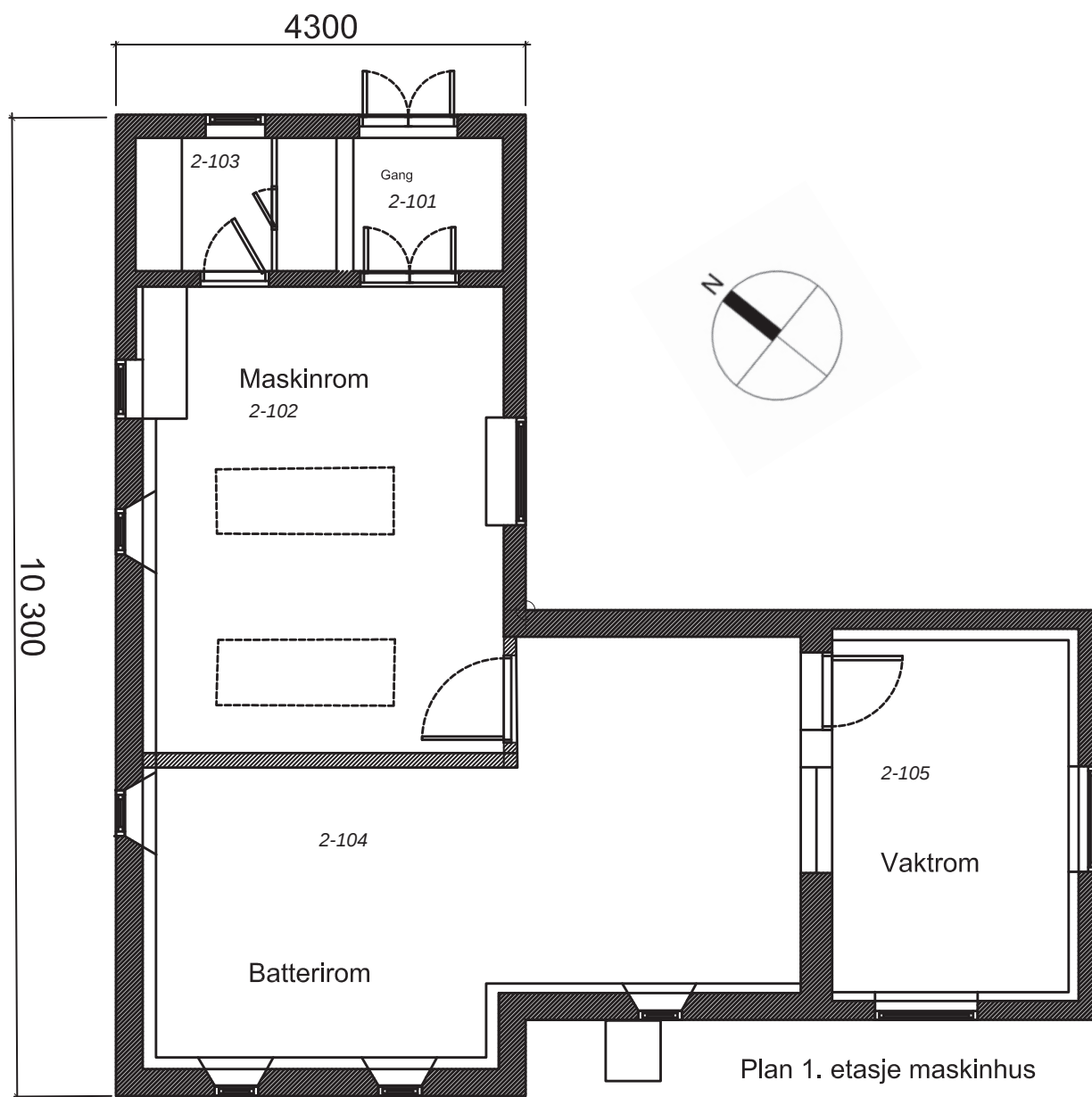
Nederst til høyre: Støpejernstrinn fra trappa til fyrlykta.

Under: Fyrlykta med eget tårnoppbygg og murt nedre galleri i granitt.

MASKINHUS OG UTHUS:

Bygningens navn	Maskinhus og uthus	
Nummer i Askeladden	86052-2	
GAB nr.	146849741	
Byggnr. i fredn.vedtak	2	
Byggeår	1895	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Uthus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Maskinhus/ uthus er bygget i betong, og taket er tekket med tålplater. Flere typer vinduer, bl.a. med støpejerns-, betongrammer og isolerglassvinduer med teakrammer.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Støpt betong 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Støpt betong 7. Ytterdører: Panelt og isolert ramtredør med teak ytterkledning/panel 8. Vinduer: Støpejern m enkelt glass eller betongramme 9. Tak: Saltak 10. Taktekking: Trapeskorrugerte ståplater 11. Takrenner og nedløp: Støpejernsrenner 12. Beslag: Mønebeslag metall 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Støpt betong og bindingsverk 16. Etasjeskiller: Bjelkelag med platehimling 17. Innvendige trapper: Enkel, bratt og åpen tretrapp 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Enkelte store ventilhatter i maskinrom 20. Galleri og balkong: Ingen	
Endringshistorikk	En bygningsdel for tåkelur/tyfon påbygget 1956, taktekking skiftet fra lappskifer til ståplater.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er lite egnet til ny bruk. Enkelte rom opptas av batteribanker, elektriske tavler og tanker.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

Maskinhusets fasade mot sydvest

Inngangen fra nordøst.

Fasade mot nordvest

Adkomsten

Fasade mot sydøst

Støpejernsvindu

Vindu med innramming og sprosser i betong.

Horn for tåkesignal, fasade mot sydvest

Maskinrom 2-102

Maskinrom 2-102

Inngangsdør

Batterirom 2-104

Vaktrom 2-105

Batterirom 2-104

Vaktrom 2-105

Dieseltanker til aggregater

Batterier for lagring av energi fra solceller

Sanitærinnretning med håndpumpe

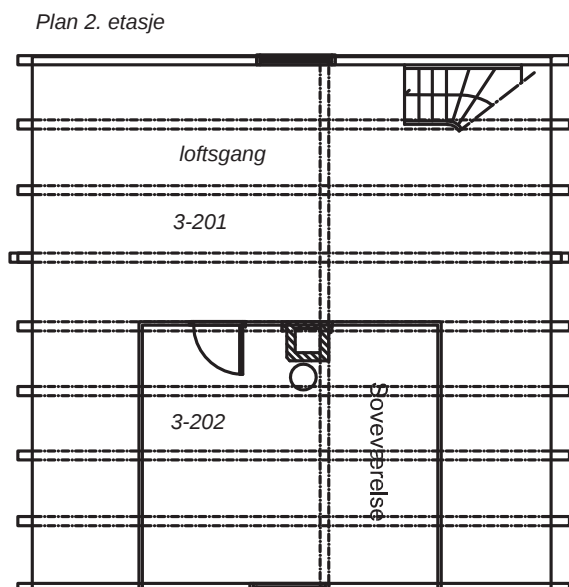
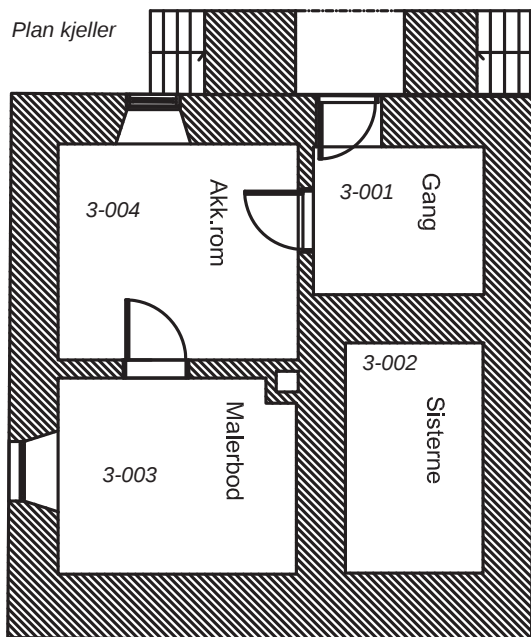
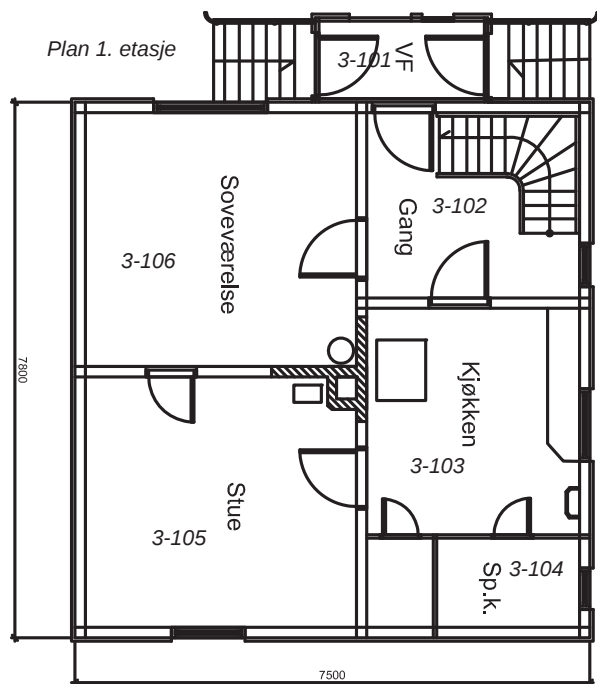

Trykktank til tåkesignal

BOLIG /(assistentbolig)

Bygningens navn	Assistentbolig	
Nummer i Askeladden	86052-3	
GAB nr.	146849768	
Byggnr. i fredn.vedtak	3	
Byggeår	1895	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Assistentbolig	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Saltaksbygning, naturstein grunnmur, reisverkskonstruksjon utvendig kledd med eternittplater, koblete vinduer. Eternitt bølgeplater på taket.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Steingrunn 3. Grunnmur: Kjellermur i huggen naturstein 4. Utvendige trapper og ramper: Huggen granitt 5. Gulv på grunn: Støpt betong i kjeller 6. Yttervegger: Reisverk med trekledning og eternittplater 7. Ytterdører: Isolerte og panelte ramtredører, hvitmalt 8. Vinduer: Koblete krysspostvinduer med ekstra horisontal spross, sidehengslet. 9. Tak: Saltak med sperrebind 10. Taktekking: Eternitt bølgeplater 11. Takrenner og nedløp: Støpejernsrenner med støpejern nedløp 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Bindingsverk med trepanel 16. Etasjeskiller: Tre bjelkelag 17. Innvendige trapper: Malt, lukket tretrapp 18. Piper og ildsteder: En murt og pusset pipestokk 19. Luker og ventilasjon: Ingen ventilasjon 20. Galleri og balkong: Ingen	
Endringshistorikk	Bygningen fremstår som autentisk, bortsett fra at taktekking er skiftet og ytterveggene er kledd med eternittplater.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen kan være egnet til ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

Inngang mot nordøst

Kjellermur med støpejernsvindu

Innstøpte heller av lappskifer

Utgang mot nordøst

Gang, rom 3-102

Kjøkkenet, rom 3-103

Kjøkkenet, rom 3-103, sett mot sydøst

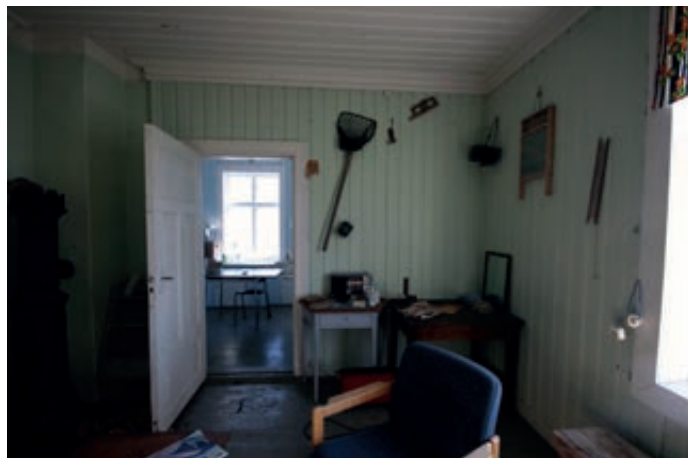
Soverom, rom 3-106

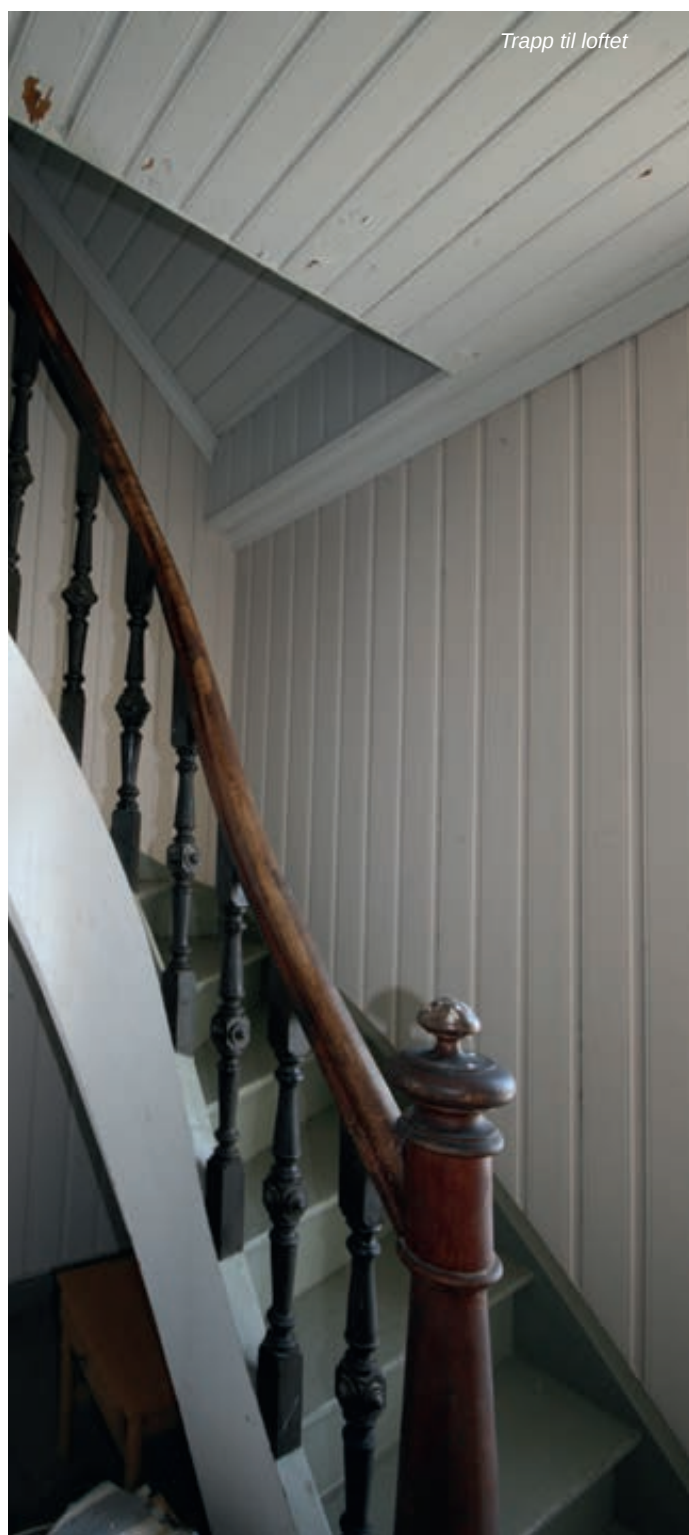
Inn mot stua, 3-105, fra kjøkken

Stue, rom 3-105

Spiskammers, rom 3-104

Trapp til loftet

Over: Del av loftsgang 3-201.

Under: Detalj av megler.

Over: Loftsgang, 3-201, mot soverom 3-202

Under: Soverom, 3-202

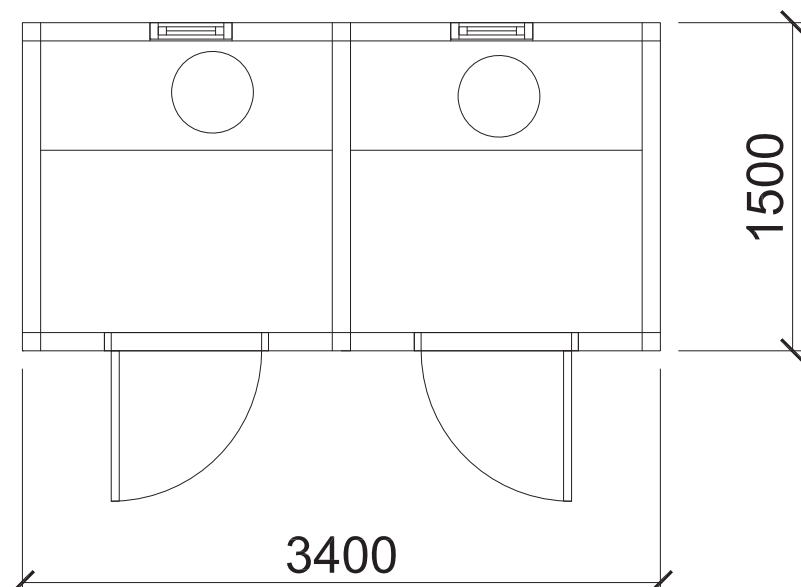

Under: Loftsgang

(Tidligere smie,) Do

Bygningens navn	Do	
Nummer i Askeladden	86052-4 (Tidl. smie og do)	
GAB nr.	146849776	
Byggnr. i fredn.vedtak	4 (Tidl. smie og do har samme tall)	
Byggeår	Ukjent	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Do	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Liten pulttaksbygning med 2 rødmalte labankdører inn til 2 rom. Bygget på fundament av støpt betong, kledd med eternittplater, taket er tekket med lappskifer.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjellgrunn 2. Fundament: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Bindingsverk med eternittplater 7. Ytterdører: Labank, rødmalte 8. Vinduer: Trevinduer med enkle glass, sidehengslet 9. Tak: Pulttak 10. Taktekking: Lappskifer 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Bindingsverk med trepanel 16. Etasjeskiller: Ingen 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ingen	
Endringshistorikk	Utvendig kledd med eternittplater.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er ikke egnet til (ny) bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

*Dobbel do,
til venstre: fasade mot sydøst.*

Under: Fasade mot sydvest

*Fasade mot
nordøst*

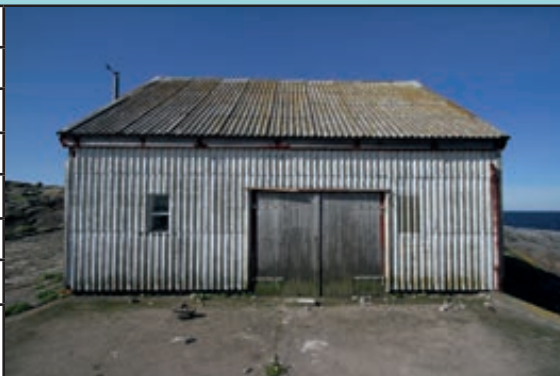

*Fasadehjørne
mot øst*

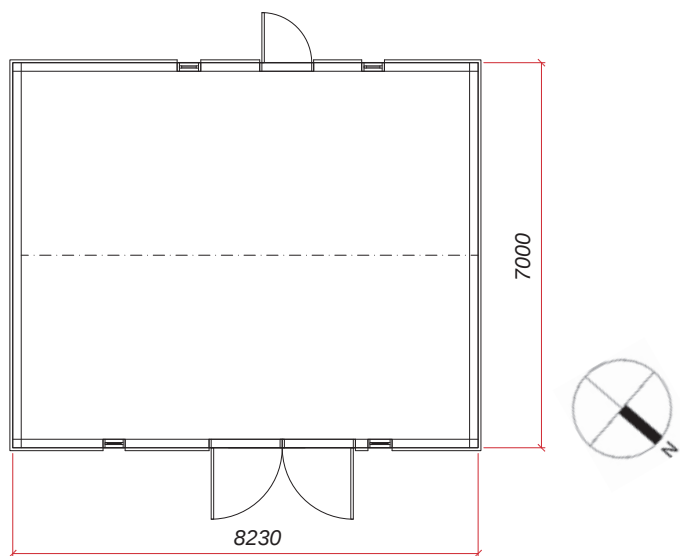

Bilde fra 2009

NAUST

Bygningens navn	Naust	
Nummer i Askeladden	86052-5	
GAB nr.	146849768	
Byggnr. i fredn.vedtak	3	
Byggeår	1895	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Saltaksbygning av bindingsverk, kledd utvendig med eternitt bølgeplater, også som taktekking.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjellgrunn 2. Fundament: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Bindingsverk med delvis trekledning og bølgeeternittplater 7. Ytterdører: Labank 8. Vinduer: Enkle trevinduer med horisonal sross 9. Tak: Saltak med sperrebukker 10. Taktekking: Bølgeeternitt 11. Takrenner og nedløp: Tidligere: Støpejern. Nå: Mangler 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Ingen 16. Etasjeskiller: Tre bjelkelag 17. Innvendige trapper: Enkel åpen tretrapp	
Endringshistorikk	Etter 2. verdenskrig har naustet fått eternitt bølgeplater på tak og yttervegg.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er egnet til ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

Naustets fasade mot sydvest

Under: Fasadehjørne mot vest

Mot sydøst

Fasadehjørne mot øst

Til venstre: Fasade mot sydvest.

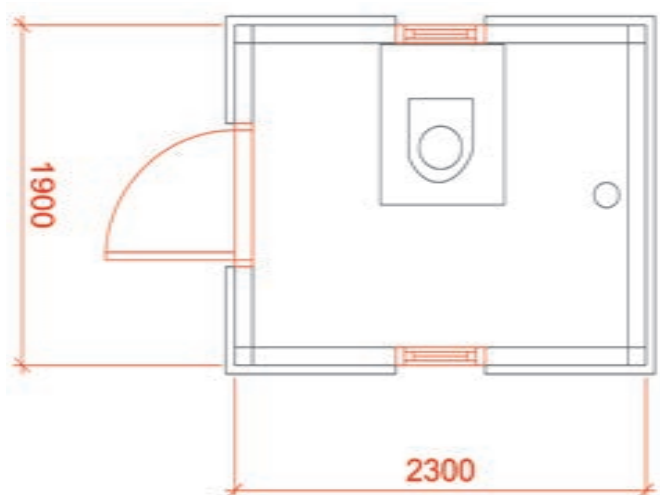

Interiørbilder fra naustet.

UTEDO

Bygningens navn	Utedo	
Nummer i Askeladden	-	
GAB nr.	-	
Byggnr. i fredn.vedtak	-	
Byggeår	Ukjent	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Utedo	
Fredningsomfang	Fredet som del av det fredete onrådet. Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Liten utedo med pulttak og tømmermannskledning, stående på et fundament av støpt betong. Finert, rødmalt dør med defekte hengsler.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell / steingrunn 2. Fundament: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Belegg og plate på isolert bjelkelag 6. Yttervegger: Bindingsverk med trekledning / panel 7. Ytterdører: Isolert og finert ramtredør, malt rød 8. Vinduer: 2 små topphengslete isolerglassvinduer 9. Tak: Pulttak 10. Taktekking: Takpapp 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Ingen 16. Etasjeskiller: Isolert bjelkelag 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Lufting fra tank via innvendig rør. Ikke ført over tak.	
Endringshistorikk	Bygningen er ikke så gammel, og har ikke blitt endret.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er ikke egnet til ny bruk på grunn av dens dårlige tekniske tilstand.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

Fasade mot nordøst

Mot sydvest

Over: Fasade mot sydøst.
Til høyre: Bilde fra interiøret.
Under: Nordvestfasaden av utedoen.

Til høyre: Tidligere gikk utluftingen over tak. Foto fra mai 2006.

Kai, landing (søndre).

Søndre landing er svært værutsatt.
 Under: En av fjorårets stormer tok med seg dekket.

Andre installasjoner: brønn, bro, hage.

Sisterne ved
assistentboligen.
I fredningsvedtaket nevnes
en brønn, det kan bety
denne. Det er ellers ikke
brønner på holmen.

"Broen" ut til nordre landing er svært karakteristisk.

Rester av tidligere hageanlegg.

Det fredete området

Fra Riksantikvarens fredningsvedtak:

Omfanget av fredningen: Fredningen omfatter hele holmen hvor fyrstasjonen ligger.

Formålet med fredningen: Formålet med fredningen av området rundt bygningene er å bevare anleggets virkning i landskapet gjennom å opprettholde anleggets karakter, slik det framstår med teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, brønn, hage, vei, bro og to landinger.

Fredningsbestemmelser: 5. Utskiftning av anleggselementer eller materialer eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i de deler av uteanlegget som omfattes av fredningen, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i og eventuelle tilbakeføringer, jfr. pkt. 8.

6. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg eller utvidelse av veier, oppsetting av gjerder, bakkeplanering, uttak av masser og andre landskapsinngrep. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i og eventuelle tilbakeføringer, jfr. punkt 8.

8. Tilbakeføringer der det er foretatt endringer i senere tid, kan gjennomføres dersom det kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter godkjennelse av antikvarisk myndighet.

Kystverkets kommentarer:

Skjøtsel av området: Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet.

Skilting: All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Annet: En vindgenerator ble satt opp i 1991, men den tålte ikke påkjenningen fra vær og vind. Bare søylen står igjen. Den er ikke fredet.

Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner:

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger	SUM
Sørøst	20	i Kystverkets eie	8	i Kystverkets eie	28
	Torbjørnskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Tvistein		
	Stavernsodden		Langøytangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindesnes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røvaersholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svingøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sietringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmåsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyan				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarholmen		Barøy		
	Trandøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Varde				
	Bøkfjord				Tils.
Totalt antall	68		46		114

Senter for eiendom og kultur
28.06.2012

DERES REF.

DERES DATO

✓ VÅR REF.
97/628-1
Ark. B-12

VÅR DATO

03 FEB. 1997

Likelydende brev til:

- Kystdirektoratet
- Kystvesenet 1. distrikt
- Hvaler kommune
- Østfold fylkeskommune

TORBJØRNSKJÆR FYRSTASJON, (IKKE MATRIKULERT), HVALER
KOMMUNEVEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER
§§ 15 OG 19, JFR. § 22

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19, jfr. § 22, fatter herved Riksantikvaren vedtak om fredning av Torbjørnskjær fyrstasjon, (ikke matrikulert), Hvaler kommune.

Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren ved departementets vedtak av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992.

Omfanget av fredningen

Fredningsvedtaket omfatter følgende bygninger og anlegg på Torbjørnskjær fyrstasjon med hjemmel i kulturminneloven § 15:

- 1 Fyrvokterboligen med fyrlykt
- 2 Maskinhus og uthus
- 3 Bolig (assistentbolig)
- 4 Tidligere smie, do
- 5 Naust
- 6 Kai/landing (søndre)
- 7 Andre installasjoner: brønn, bro
- 8 Hage

NB! Nordre kai/landing og vindgeneratoren var tatt med i fredningsforslaget, men er tatt ut i fredningsvedtaket, se **Saksgang frem til fredningsvedtaket** nedenfor.

Dok.navn: H\FYRLBN\OSTFOLD\TORBJORN\VEDTAK.DOC

POSTADRESSE:
Postboks 8196 Dep.
0034 OsloBESØKSADRESSE:
Dronningens gt. 13
0152 OsloTELEFON:
22 94 04 00TELEFAX:
22 94 04 04

Tallene refererer seg til vedlagte kart, vedlegg 1. Fredningsvedtaket omfatter bygningenes eksteriør og fyrlyktens eksteriør og interiør.

Fredningsvedtaket etter § 19 omfatter et område avmerket på vedlagt kart datert 23.10.95 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 2. Området omfatter hele holmen hvor stasjonen ligger.

Formålet med fredningen

Med den store betydningen sjøveis kommunikasjon har hatt i norsk historie og samfunnsliv, har det vært en viktig nasjonal oppgave å bygge ut et sikkert nett av navigasjonshjelpemidler. Det norske fyrvesenet har gjennom årenes løp opparbeidet en kompetanse og erfaring som gjør Norge til en viktig fyrnasjon i internasjonal sammenheng. Oppbyggingen og utviklingen av det landsomfattende fyrsystemet er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

Formålet med fredningen er å bevare et representativt utvalg av norske fyrstasjoner for å belyse vår kysthistorie. Torbjørnskjær fyrstasjon er i bygningshistorisk- og kulturhistorisk sammenheng et verdifullt anlegg, som viser bygging i et marginalt kystlandskap og trekk fra fyrvesenets virksomhet.

Hensikten med fredningen av fyrvokterboligen med fyrlykt og de øvrige bygningene er å sikre bygningenes arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket med hensyn til terrengtilpasning, volum, overflater, og detaljeringen så som fasadeløsninger med eldre vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes.

Vedlikehold og istandsetting av bygningene skal utføres med tradisjonelle materialer og etter tradisjonelle metoder som er tilpasset bygningenes og anleggets egenart.

Formålet med fredningen av området rundt bygningene er å bevare anleggets virkning i landskapet gjennom å opprettholde anleggets karakter, slik det framstår med teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, brønn, hage, vei, bro og to landinger. I utgangspunktet skal området ikke bebygges, men det kan under visse omstendigheter åpnes for nybygg dersom dette er relevant i forhold til driften og bruken av eksisterende bygninger. Eventuell utforming og plassering skal godkjennes av antikvariske myndigheter. Fremtidig bruk må ikke være i konflikt med fredningen.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i kulturminneloven § 15, tredje ledd og § 19, annet ledd. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

1. Det er ikke tillatt å rive bygningene eller deler av disse.

2. Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller de deler av fyrlyktens interiør som omfattes av fredningen.
3. Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater, eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold på bygningens eksteriør, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i og eventuelle tilbakeføringer, jfr. pkt. 8.
4. Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandringer av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i de deler av interiøret som omfattes av fredningen, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i og eventuelle tilbakeføringer, jfr. pkt. 8.
5. Utskifting av anleggselementer eller materialer eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i de deler av uteanlegget som omfattes av fredningen, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i og eventuelle tilbakeføringer, jfr. pkt. 8.
6. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg eller utvidelse av veier, oppsetting av gjerder, bakkeplanering, uttak av masser og andre landskapsinngrep. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i og eventuelle tilbakeføringer, jfr. punkt 8.
7. Vedlikehold og istandsetting skal skje med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset anleggets egenart.
8. Tilbakeføringer der det er foretatt endringer i senere tid, kan gjennomføres dersom det kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter godkjenning av antikvarisk myndighet.

Skjøtselsplan med hjemmel i kulturminneloven § 21

Forvaltningsmyndighet eller den som forvaltningsmyndighet bestemmer kan utarbeide bevaringsplan for bygningsanlegget og for området rundt bygningene på fyrstasjonen.

Bevaringsplanen skal inneholde retningslinjer for bevaring, tilbakeføring og videreutvikling av bygningsanlegget og området rundt bygningene på fyrstasjonen. Ved bevaring og skjøtsel skal det tas utgangspunkt i opprinnelig eller dagens situasjon.

Generelt

Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredete hus og anlegg vises det til kulturminneloven §§ 15a - 18 samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992, er forvaltningen av fredete områder, bygninger og anlegg tillagt den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminneloven § 15a kan departementet i særlig tilfelle gi dispensasjon fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep eller dersom det dreier seg om mindre endringer. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes eller ikke. Oppstår det tvil om hva som ansees som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre bygningselementene og detaljene som kledning, vinduer, dører, listverk og overflatebehandling. Vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg.

Bakgrunn for fredningssaken

Med den store betydning sjøveis kommunikasjon til alle tider har hatt i Norge ble det tidlig en viktig oppgave å etablere navigasjonstekniske hjelpemidler langs kysten. De bemannede fyrene er hovedelementene i en landsdekkende struktur som også omfatter lykter, tåkeklokker, varder, båker og staker.

Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrssystem med 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

I de senere år har de fleste fyrstasjoner blitt automatisert og avfolket, noe som på sikt kan være en trussel mot fyrene som kulturminner. I den sammenheng har

Riksantikvaren funnet det nødvendig å utarbeide en nasjonal verneplan for fyrstasjoner. Formålet med verneplanen, som er utarbeidet i nært samarbeid med Kystdirektoratet, er å sikre et representativt utvalg av fyrstasjoner som best mulig kan reflektere fyrhistorien. Gjennom fredning vil Riksantikvaren legge antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling av fyrstasjonene. Fredning av Torbjørnskjær er et ledd i denne planen.

Eiendoms- og reguleringsmessige forhold

Torbjørnskjær ligger innenfor et område som er foreslått til nasjonalpark i St.meld. nr.62 (1991-92) etter lov om naturvern. Området er et av de rikeste sjøfugl- og steinkobbe-områdene på den norske Skagerak-kysten.

Staten v/Kystverket står som eier av Torbjørnskjær fyrstasjon.

Torbjørnskjær fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Torbjørnskjær fyrstasjon ligger på en øy på østsiden av Oslofjorden. Øya ligger i åpent hav og har svært lite vegetasjon. Fyrstasjonen er et kystfyr som sammen med Færder fyr markerer begynnelsen på Oslofjorden. Torbjørnskjær fyr fungerer også som «grensefyr» mot Sverige. Fyrstasjonen ble opprettet i 1872. Anlegget består av flere bygninger som er kommet til etterhvert, fyrvokterhuset og naustet er fra 1872, maskin/uthus og assistentboligen er bygget i 1895.

Fyrvokterbygningen er byggd i huggen stein. Huset har et firkantet tårn i nord/vestre gavlvegg hvor fyrlykten er plassert. Taket er tekket med firkantskifer. Maskinhus/ uthus er bygget i betong, og taket er tekket med lappskifer. Assistentboligen er bygget i reisverkskonstruksjon og kledt med eternittplater. Taket er tekket med bølgeeternitt. Naustet er i reisverk med bølgeeternitt på vegger og tak. Alle bygningene har saltak. Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene, brønn, vei, bro, to landinger og rester av hageanlegg. Landingsforholdene er meget vanskelige.

Av fyrtekniske installasjoner har fyrstasjonen et linseapparat av 3. orden signert Henry Lepaute, Constructeur a Paris samt et tyfon tåkeanlegg fra 1956. Som en av tre fyrstasjoner i landet har Torbjørnskjær fyrstasjon vindgeneratorer som energikilde til fyrlyset.

Området har naturverninteresse med rike forekomster av sel og sjøfugl. Fyrstasjonen har tidligere vært brukt av Universitetet i Oslo i forbindelse med sel-telling, men er i dag ikke i bruk.

Fyrstasjonen har hele tiden vært i utvikling og gjennomgått store endringer, både tekniske og bygningsmessige. Dette er en utvikling som har vært nødvendig ut fra klimatiske og tekniske forhold og som dermed har historisk interesse. Torbjørnskjær fyrstasjon ble automatisert og avfolket i 1990.

Registreringsmateriale og fotodokumentasjon som er benyttet i forbindelse med utarbeidelse av fredningsforslaget, oppbevares hos Riksantikvaren.

Riksantikvarens vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket

Fyrstasjonene langs kysten er blant landets mest markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering.

Torbjørnskjær fyrstasjon har bygningshistorisk stor grad av autenticitet i og med at alle enkeltelementene er bevart. De enkelte bygningene har gjennomgått bygningsmessige utskiftninger, men plasseringen og formen er i hovedtrekk bevart.

Fyrstasjonen fremstår i dag som et konsentrert og velproporsjonert anlegg som ligger i uberørt natur. Ved sin form og beliggenhet ved innseilingen til Oslofjorden er Torbjørnskjær fyrstasjon et identitetsskapende element.

Fyrstasjonen har sosialhistorisk verdi som et typisk eksempel på et familiebetjent fyr. Fyrvokterboligen har både håndverksmessig, materialmessig og estetisk verdi ved sitt fremragende steinhuggerarbeid i granitt, utført på «Slaveriet» på Akershus festning.

Riksantikvaren mener at Torbjørnskjær fyrstasjon med bygninger og området rundt fyrstasjonen er et kulturminne av nasjonal verdi. Det er spesielt den bygningshistoriske verdi som et velbevart kystfyranlegg med fyrvokterbolig i granitt Riksantikvaren legger vekt på i vurderingen av fyrstasjonens verneverdi. Vilårene for å frede anlegget med hjemmel i kulturminneloven § 15 er derfor oppfylt etter Riksantikvarens faglige vurderinger.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter fyrstasjonens nærmeste omgivelser og innbefatter kulturminner som vei, brønn, haveanlegg, bro og landinger som hører med til fyranlegget. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med fredningen, nemlig å bevare virkningen av fyrstasjonen i miljøet.

Etter at fyret ble avfolket i 1990 har forfallet satt inn på fyrstasjonen. Det er spesielt landingene som er dårlig. Det vil være av stor betydning for sikringen av fyret at en kan etablere en alternativ bruk. En slik bruk må være tilpasset de vanskelige landingsforholdene.

Redegjørelse for saksgang og høringsuttalelser

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kystverket 1. distrikt, Hvaler kommune og Østfold fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Fredrikstad-Avisa Demokraten og Fredrikstad Blad. Det er ikke kommet inn uttalelser til varselet.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 9. februar 1996. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Hvaler kommune og Østfold fylkeskommune samt kunngjort i Norsk Lysingsblad, Fredrikstad-Avisa Demokraten og Fredrikstad Blad. Ved høringsfristens utløp var det kommet inn fire (4) uttalelser:

1. Hvaler og Omegn Fiskerlag, datert 11.03.96
2. Kystverket 1. distrikt, datert 22.03.96
3. Norsk Sjøfartsmuseum, datert 25.03.96
4. Østfold fylkeskommune, datert 02.04.96

Hvaler og omegn fiskerlag går imot Riksantikvarens forslag til fredning av Torbjørnskjær fyr, da de fortsatt arbeider for at fyret skal bli bemannet igjen. Spesielt fiskerene savner den trygghet det er å vite at fyret er bemannet og at de kan ta kontakt både når det gjelder vær-, sjø- og isforhold. Fiskerlaget er redd for at et fredet fyr aldri vil kunne bli bemannet igjen.

Kystverket 1. distrikt er positive til det vesentligste av innholdet i fredningsforslaget. De mener imidlertid at fredningen ikke bør omfatte de to betongkaiene/landingene og den nye vindgeneratoren. Landingene bør tas ut av fredningen på grunn av den dårlige tilstanden.

Den nordre landingen som er oppført i 1970, er den dårligste. Den er i de senere år blitt fysisk avstengt på grunn av sikkerhetsrisikoen ved å ferdes på den. Forfallet er kommet så langt at det neppe vil være økonomisk forsvarlig med en renovering. Distriktkontoret har de senere år diskutert muligheten for og problemene ved en riving av denne landingen.

Den søndre kaia/landing er ombygget i flere etapper, senest ca. 1950. Denne har spesielt mye oppsprukket betong på den nyeste delen. Det vil her bli nødvendig med reparasjonsarbeider. I den sammenheng må det vurderes ombygging. Bruk av den søndre landingen krever svært gode værforhold.

Utbedring/gjenoppbygging av landingsanleggene vil bli svært kostbare. Kystverkets budsjetter vil ikke tillate de utgiftene som dette vil medføre.

Når det gjelder vindgeneratoren som ble montert i 1991, har denne vist seg å være relativt ustabil som energikilde for fyrbelysningen. Kystverket vet foreløpig ikke om problemene lar seg løse, eller om vindgeneratoren må erstattes av en annen energikilde, f.eks. solcelleanlegg. Av denne grunn ser Kystverket det som lite hensiktsmessig at vindgeneratoren blir omfattet av fredningen.

Norsk Sjøfartsmuseum stiller seg positive til fredningen. Riksantikvarens arbeid med Nasjonal verneplan for fyrstasjoner er en viktig oppgave, og Torbjørnskjær fyrstasjon har en naturlig og sentral plass i denne sammenheng.

Østfold fylkeskommune har behandlet fredningsforslaget i utvalget for miljø, kultur og næring i møte 28.03.96. Utvalget slutter seg til Riksantikvarens frednings-forslag. Utvalget forutsetter at fredningen ikke er til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen, og heller ikke til hinder for en eventuell ny bemanning av fyrstasjonen.

Fredningsforslaget av 9. februar 1996 ble i brev av 27. juni 1996 oversendt Hvaler kommune for behandling i kommunestyret.

Riksantikvaren har mottatt brev av 29. august 1996 fra Hvaler kommune vedlagt utskrift av kommunestyrets behandling av saken. Hvaler kommune imøteser fredning av Torbjørnskjær fyrstasjon med tilstøtende områder. Kommunen stiller spørsmål ved verdien av fredningen med mindre vedlikeholdsnivået heves, og ber Kystverket sammen med Riksantikvaren revurdere avbemanningen.

Riksantikvaren vil bemerke følgende til høringsuttalelsene:

Vedrørende Hvaler og omegn fiskerlags bekymring for at et fredet fyr ikke skal kunne bli bemannet igjen, vil Riksantikvaren gjøre oppmerksom på at fredning ikke vil være til hinder for rebemanning av fyrstasjonen. Ut fra et vedlikeholdshensyn anses rebemanning og videre bruk tvert i mot som en fordel.

Vedrørende fredning av de to landingene ser Riksantikvaren at dette er et vanskelig punkt på grunn av landingenes dårlige forfatning. I arbeidet med den nasjonale verneplanen har Riksantikvaren lagt stor vekt på at det er helheten som skal sikres, ikke bare utvalgte elementer. Landingene er viktige deler av helheten. Landingene i nord fra 1970- årene, er i dårligst stand. Det har her lenge vært planer om å fjerne restene av konstruksjonen. Landingene i syd ble anlagt samtidig med fyret, men er senere endret. Den synes å være i bedre stand. Her er det også dypvannskai. Ut i fra en samlet vurdering av så vel antikvariske som praktiske/ økonomiske forhold vil Riksantikvaren la nordre landing utgå fra fredningen, mens fredningsforslaget for søndre blir opprettholdt.

Vedrørende ønsket om å ta vindgeneratoren ut av fredningsforslaget, har Riksantikvaren stor forståelse for Kystverkets argumenter. Riksantikvaren utelater derfor vindgeneratoren fra fredningsvedtaket.

Vedrørende Hvaler kommunes bemerkninger til forslaget om vedlikehold og avbemanning, viser vi til redegjørelsen ovenfor. Hvaler kommune imøteser forøvrig fredning av fyrstasjonen. På bakgrunn dette og ovenstående begrunnelse finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Torbjørnskjær fyrstasjon.

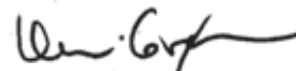
Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningslovens § 28. Eventuell klage stiles til Miljøverndepartementet men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra mottakelsen av vedtaket.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Med hilsen

Nils Marstein
riksantikvar

Unni Grønn

Vedlegg: - Tegning av fyrstasjonen
 - Kart over fredningsområdet

Gjenpart
m/vedlegg: - Miljøverndepartementet
 - Østfold fylkeskommune, kulturavdelingen
 - Fylkesmannen i Østfold
 - Forbundet KYSTEN
 - Fortidsminneforeningen i Østfold
 - Norsk Sjøfartsmuseum

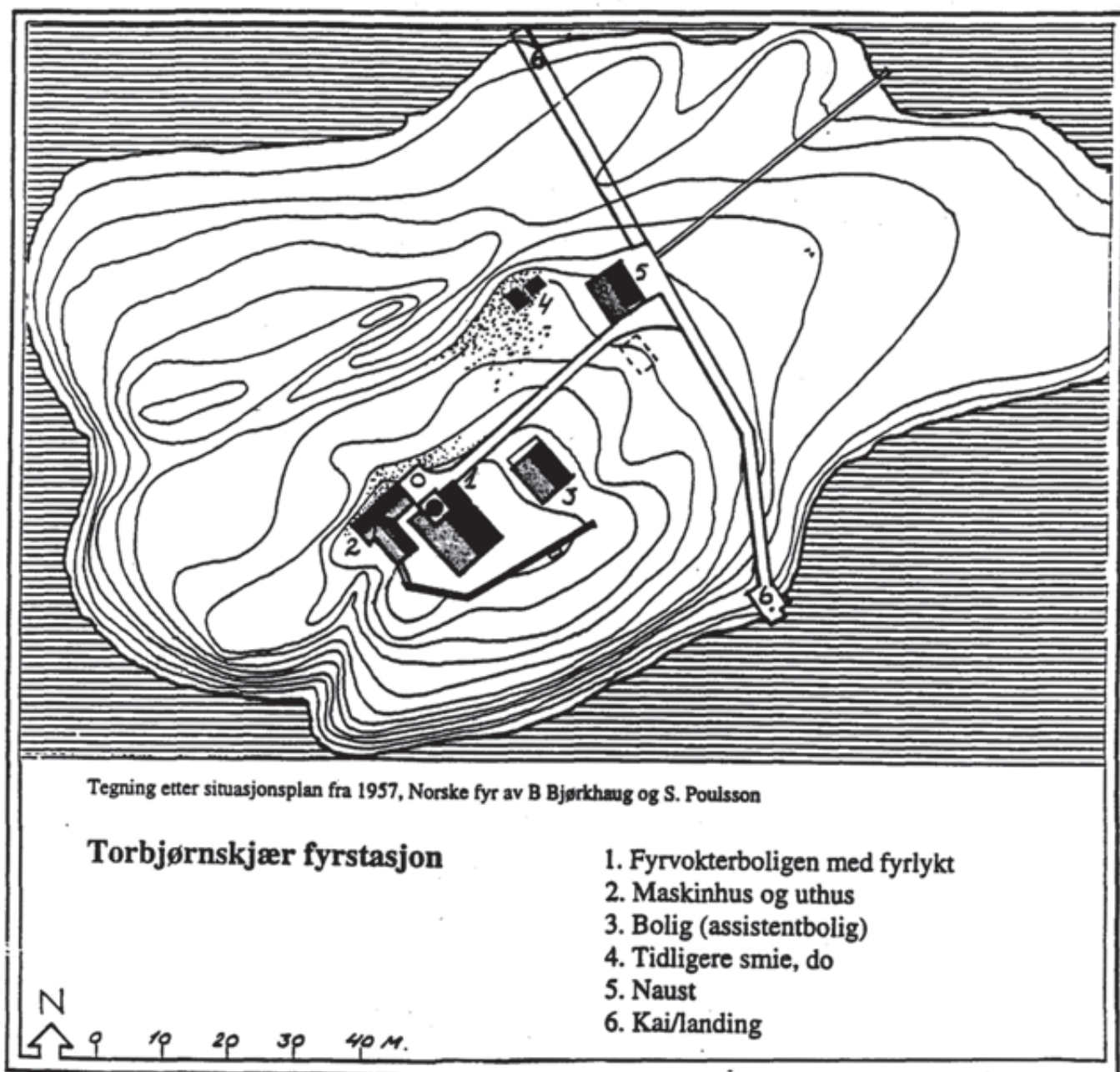
Likelydende brev til:

Kystdirektoratet
P.b. 8158 Dep.
0033 Oslo

Kystverket 1. distrikt
Langbryggen 13
4800 Arendal

Hvaler kommune
1680 Skjærhallen

Østfold fylkeskommune
P.b. 220
1701 Sandefjord

M. H. M. M. M.
7.2.1997

